

Förord

Vi har alltid känt oss hemma i skogen och på fjället. Det är där vi samlar kraft och det är där vi föder våra bästa idéer. År efter år återvänder vi till Sareks nationalpark och det var också där vi på allvar smittades av den arktiska febern. Vi ville se mer av naturen i arktiska områden och vi ville lära känna människor på andra nordliga ställen på jorden.

Den första resan i arktiska miljöer år 1999 var en verklig långresa som blev boken *Runt norra halvklotet med ryggsäck* som kom ut 2001. Vi startade i Sundsvall där vi bor och reste mot väster och kom tillbaka fyra månader senare från öster.

Förutom alla upplevelser växte det fram en känsla för vilka platser vi ville besöka igen. Först återvände vi till Grönland och Nunavut i nordöstra Kanada 2003, till Island 2006, till västra och nordvästra Kanada och Alaska 2009, till Östgrönland på vårvintern 2012 och till Sibirien på vårvintern 2017. Förutom det har vi många gånger rest i norra Norge, Sverige och Finland. Sommaren 2018 gjorde vi en resa i södra Lappland som har fått namnet *Farmorsresan*. Drivkraften var att söka de samiska och finska anknytningarna till Anitas farmor Charlotta Eugenia, vars bakgrund hittills hade hållits i dunkel.

Vi vill resa långsamt och så jordnära som möjligt och därför handlar det om månader. I september 2019 gick resan till Svalbard. Vi hade länge varit skeptiska till att åka dit på grund av att det inte finns någon urfolkskultur där, men vi mötte en fångstkultur och en gruvarbetarkultur som intresserade oss.

Det finns mycket att berätta och vi har samlat våra upplevelser av möten med natur, människor och djur både i temakapitel och i kapitel som handlar om enskilda reseupplevelser. Det är i första hand det vi själva har upplevt som vi vill och kan berätta om på ett levande sätt. Syftet med de många temakapitlen är att lyfta fram det cirkumpolära sammanhang som man så väl kan känna igen på olika platser på nordlig breddgrad. I ett särskilt kapitel har vi samlat fakta relaterat till våra texter och tips på litteratur. Ambitionen är folkbildande och vi märker att det saknas

kunskaper från norr både i skolundervisningen och i nyhetsrapporteringen.

Det är inte nödvändigt att läsa boken från pärm till pärm på en gång för att förstå sammanhangen. Man kan mycket väl välja att läsa ett kapitel, smälta det och fundera över det innan man läser vidare.

Skogarnas, fjällens och isarnas skönhet på norra halvklotet fyller oss med hänförelse. Närheten till djuren både på land och i havet gör resandet extra spännande. Vi har träffat många människor som vi känt samhörighet och tankegemenskap med.

Under en tjugoårsperiod har vi kunnat följa hur klimatförändringarna på norra halvklotet mer och mer påverkar levnadsförhållandena. Storsamhällellenas sätt att förhålla sig till urfolken har många likheter. Den antiimperialistiska och antikoloniala kampen har slagit rot i urfolken på norra halvklotet och med konstens, dansens och musikens hjälp reser man sig.

Anita har arbetat som lärare och bildterapeut och är fortfarande aktiv konstnär. I 20 år har hon varit lärare på Storumans folkhögskola i torkning, ett sätt att konservera mat. Hon har skrivit böckerna *Laga mat i fjällen*, *Friluftsmat*, *Bilden som kommunikation* och *Runt norra halvklotet med ryggsäck* tillsammans med Gustaf.

Gustaf har arbetat som reparatör på Östrandens mas-safabrik i Timrå, som arbetsterapeut och rehabkoordinator. Han är aktiv författare och har skrivit flera lokalhistoriska böcker bland annat *Från stenyx till hockeyklubba – Boken om Timrå*, novellsamlingen *Segelmakarens testamente* och två uppförda arbetarspel.

Denna bok skriver vi tillsammans. Varje avsnitt markeras med en kvinnlig eller manlig hällristningsfigur från Álttá/Alta, för att tala om vilken av oss som har hållit i pennan. Vi menar att det ger ett djupare perspektiv på vad kvinnligheten och manligheten gör med oss som resenärer och iakttagare och vi tror att det ger boken en extra dimension.

Sundsvall i januari 2021
Anita och Gustaf Forssell

Högfjällsslätten Luohitoláhko, vårt världens tak, öppnar inre landskap.

Vandra är nödvändigt

Den eviga rörelsen är kroppens normaltillstånd, jag har jägaren och samlaren i mig sedan jag blev till som biologisk varelse. Det ursprunget gör sig påmint i Sarek, Sveriges största sammanhängande högfjällsområde och det gör sig definitivt påmint i Arktis.

För att förstå ett landskap är det nödvändigt att vandra i det. För att förstå ett avstånd, behöver jag uppleva förflyttningen med min kropp och mina sinnen.

Både i Sarek och i Arktis bidrar naturen till att öppna mitt inre landskap. Kargheten håller kvar min tanke och tillåter den att djupna och det är i vandrandet som tanken blir fri och stor. Så fort jag stannar upp invaderas jag av alla behov som har med kroppsvärme, ätande och övernattnig att göra.

Jag måste ha koll på väderstreck och position för att gå i rätt riktning. I det lilla, i det som har med

nästa steg att göra, gäller det att låta vandrandet befria kroppen från mentalt beslutsfattande. Det handlar om att släppa fram kroppens intuitiva känsla för framkomlighet, för att min vandring ska bli kraftbesparande och bekväm. Bara i regnvåta och vickiga blockmarker, över osäkra myrar och besvärliga vad måste jag tänka på var fötterna ska placeras. Jag går där det borde finnas en stig och jag finner den.

Jag har vandrandet i blodet, ett stort behov av att röra mig ute i naturen och vara fri, med utrustning för att kunna övernatta och laga mat. Blir livet för mycket inrutat och stillasittande kommer oron i mig och jag måste ge mig iväg på kortare eller längre vandringar för att komma i balans. Liksom den hängivne seglaren som älskar havet har jag den karga fjällnaturen som den plats där jag återhämtar

mig och får möjlighet att ge livsfrågorna utrymme.

Jag upplever att det karga landskapet inte kräver så mycket uppmärksamhet av mig. Synintrycken är sparsmakade och frånvaron av stadsljud är lugnande. Jag rör mig med min egen kroppsmaskin och kan välja att bromsa och gå i den takt som känns behaglig. I vårt bråttomsamhälle håller vi på att effektivisera ihjäl oss, men här finns möjlighet att låta kropp och själ hitta varandra genom att låta en vandring få ta tid. Risker finns att man låter prestationer gå före nära upplevelser av naturen.

Stora vandrare

Polarinuiterna på nordvästra Grönland kallar isbjörnen för *psiugtoq*, den store vandraren. Modern forskning med radiosändare fastsatta på ett antal isbjörnar har visat, det inuiterna har vetat i tusentals år, att isbjörnar både vandrar mycket inom sitt närområde och att de kan tillryggalägga långa sträckor på upp till 16 mil per dygn, i en speciell riktning. De är ständigt på vandring med öppna sinnen.

Sommaren 1990, efter en två veckor lång Sarek-vandring, får vi lift med en kvikkjokksbo från båtlaningen vid Gamajåhkå till bron vid Sijddoädnö/Sitoälven där vi har bilen parkerad. Han berättar om sitt arbete med kartläggning av hur brunbjörnarna i norra Sverige förflyttar sig. Egentligen tycker han inte om att störa björnarna och det är inte självklart att allt ska kartläggas, men det behövs för att kunna reglera jakten. Det har visat sig att även brunbjörnen är en stor vandrare. En björnhanne har vandrat drygt 40 mil för att leta sig fram till en björnhona som håller till i Sarek.

Vi känner en stor samhörighet med den obändiga iver som draghundar visar då de har fått klart för sig att det är dags att ge sig ut på färd. Luftrummet för alla upptänkliga hundläten räcker nästan inte till för att uttrycka den inneboende viljan att komma iväg. Den tystnad som sedan följer då hundsläden väl har satt sig i rörelse, blir ett mirakel som bekräftar vandrandets nödvändighet.

Renen är ständigt på vandring. När smältvattnbäckarnas skvalande ljud kan höras genom snön och då björkslutningarna lyser lila av alla spirande bladknoppar, delar vi vår längtan till fjällen med alla renar och renskötare i vårt eget land.

I Sarek finns få broar, vid vad får man själv hitta sin väg snett mot strömmen. Alltid med två av tre stöd-jepunkter mot botten.

En annan stor vandrare

Vi har ätit lunch med soppa och smörgåsar vid Sji-pietjav/Spietjau längs den gamla sameleden i norra Badjelánnda/Padjelanta nationalpark. Vi är på väg mot Sarek och Guohopervágge/Kuopervagge. Jag lägger mig ner och slumrar in, men vaknar snart av metallskrammel, stönanden och mumlandet. Då jag lyfter på huvudet får jag syn på en storvuxen man som kommer gående mot oss. Han bär en ohyggligt stor rygsäck och är klädd mer som en luffare än en fjällvandrare. Köksutrustning hänger och dinglar utanpå rygsäcken och orsakar det metalliska skrammelljudet. Jag lägger mig ner igen, viskar till Gustaf, att han ska ligga still och inte visa sig för den underlige mannen. Vi är väl skyddade av videsnår och liggande på mage kan vi följa mannens vandring ner mot Kisurisstugan under mumlande av mantran, stönanden och skrammel. När han är ur synhåll rullar vi runt på marken och skrattar hejdlöst. Vilken inledning till vår vandring i Sarek!

